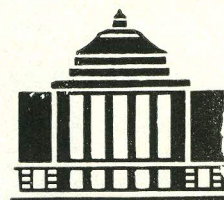

MASKIBALL

RAT · ESTONIA ·

GIUSEPPE VERDI

MASKIBALL

(Un ballo in maschera)

Ooper 3 vaatuses, 6 pildis

Libreto — Antonio Somma (Eugène Scribe'i libreto järgi
Daniel Auberi ooperile «Gustav III, ou Le bal masque»)
Tõlkinud — HENDRIK KRUMM ja ALIIDE HALLISTE

Lavastusega tähistame
NSVL rahvakunstniku HENDRIK KRUMMI
30. lavategevuse aastapäeva

Esiendus — 21. detsembril 1985. a.

Muusikaline juht ja dirigent —
Eesti NSV rahvakunstnik ERI KLAS

Dirigent —
JÜRI ALPERTEN

Lavastaja —
NSVL rahvakunstnik HENDRIK KRUMM

Kunstnik —
RIINA VANHANEN

Koormeistrid —
ANNE DORBEB ja JÜRI RENT

Lavastaja assistent —
Eesti NSV teeneline kunstnik TIIT TRALLA

Kontsertmeistrid —
Eesti NSV teeneline kunstitegelane REET LAUL,
IVO SILLAMAA, AARNE TALVIK, VIIVE PAJURI

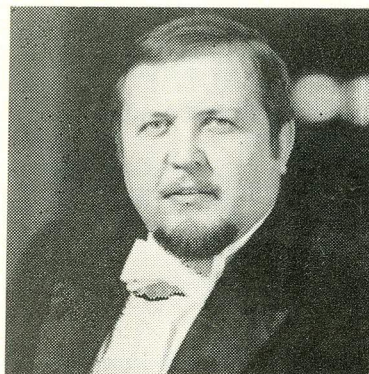
Liikumisjuht —
Eesti NSV teeneline kunstitegelane MAIT AGU

Repetiitor — BERTA KRUMM

Orkestri kontsertmeister —
Eesti NSV teeneline kunstnik MATI UFFERT

Etenduse juht — JÜRI KRUUS

Lavastaja Hendrik Krumm:

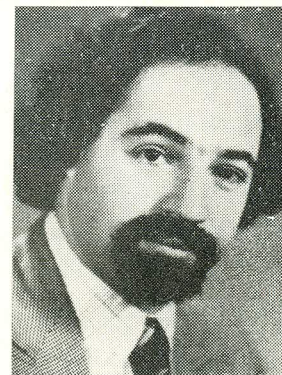

«Mina kui laulja olen kõige rohkem kokku puutunud just Verdi loominguga. Olen selle ooperi lavastamist endas kandnud üle 10 aasta. Pean «Maskiballi» üheks Verdi parimaks coperiks, mis on parasjagu teatraalne, parasjagu inimlik. Põhi-probleemid — sõprade reetlikkus, ühiskondliku arvamuse mõju üksikisikule tema otsuste tegemisel ja käitumisel. Armastuse kolmnurk on ooperis nende seoste peegeldamine.

Kasutame ooperi Rootsi-varianti. Samal ajal ei ole me täpselt jälginud ajaloolisi fakte, sest rohkem, kui ajalooliste isikute kujutamine, on Verdit huvitanud välja tuua inimlikke suhteid ja karaktereid. Pole nii tähtis kuningakoja olustiku detailne järgimine, mis on tegevustikule vaid fooniks. Seetõttu pole meil ka dekoratsioonid nii realistlikud, vaid küllalt stiliseeritud, ilma eriliste detailideta. Erinevalt levinud printsiipidest ei teinud me ühtki kupüüri. Tõime juurde mõned tegelased, keda partituuris ei ole: ennustaja Ulrika kaks abilist ja viimases pildis tagaplaanil keskaegse rüütli loona tugevasti ülemängitud farsi, milles toimub sama tegevus mis esiplaanilgi, kuid karikeerituna. Loobusime ballistseenis ka balletist. Oluline oli ooperi lavastamisel ka see, et iga rolli jaoks on meie teatris olemas sobivad lauljad-näitlejad.»

Eri Klas *
Эри Клас

Jüri Alperden *
Юрий Альпертен

Riina Vanhanen *
Рийна Ванханен

OSADES:

- Gustav III, Rootsi kuningas — NSVL rahvakunstnik
HENDRIK KRUMM
Eesti NSV rahvakunstnik
IVO KUUSK
- Krahv René Ankarström,
Gustavi söber — NSVL rahvakunstnik
TIIT KUUSIK
AHTI MÄNNIK
VÄINO PUURA
TARMO SILD
- Amelia, tema abikaasa — Eesti NSV teeneline kunstnik
MARE JÖGEVA
Eesti NSV teeneline kunstnik
HELVI RAAMAT
TIIU REINAU
- Oscar, kuninga paaž — NSVL rahvakunstnik
ANU KAAL
NADEŽDA KUREM
EVE TASA
- Ulrika, ennustaja — Eesti NSV rahvakunstnik
URVE TAUTS
Eesti NSV teeneline kunstnik
LEILI TAMMEL
MARIKA EENSALU
- Krahv Horn
vandenõulased — Eesti NSV rahvakunstnik
TEO MAISTE
Eesti NSV teeneline kunstnik
UNO KREEN
- Krahv Ribbing — Eesti NSV rahvakunstnik
MATI PALM
Eesti NSV teeneline kunstnik
ERVIN KÄRVET
LEONID SAVITSKI
- Silvano, meremees — Eesti NSV teeneline kunstnik
VOLDEMAR KUSLAP
ILLART ORAV
LEONID SAVITSKI

- Ülemkohtunik — Eesti NSV teeneline kunstnik
TIIT TRALLA
ENNO MIKKELSAAR
- Amelia teener — MATI KÕRTS
ALARI PÕLDOJA
REIN TAIDLA
- Ulrika abilised — ANATOLI GUSSEV
GUIDO IVANDI
MÄRT KALBUS
PEETER KARELL

Intermeediumis:

- Daam — VILJA KRUSEMENT
MARE VÄLI
- I rüütel — GUIDO IVANDI
PEETER KARELL
- II rüütel — ANATOLI GUSSEV
MÄRT KALBUS

Õukondlased, ohvitserid, ballikülalised, rahvas —
RAT «Estonia» ooperikoor

Tegevus toimub 15. ja 16. märtsil 1792. aastal Stockholmis

Orkestri solistid —

Inglissarv — TOIVO LILLEPÖLD

Tšello — Eesti NSV teeneline kunstnik IVO JUUL,
ANDRES NARMA

Lavastusala juhataja — JAAN MIKKEL
Dekoratsioonide teostust juhendanud — KÜLLI ROOT
Kostüümide valmistamist juhendanud — LIIS MÄNNIK
ja LEIDA TALLO
Jumestus ja parukad — ILLI-ANN KALE
Rekvisiit — KARIN LINDMAA
Butafooria — JOHANNA RANNE
Valgustus — EVALD RADIK
Pealavameister — HEINO LILLIPUU

I vaatus

1. pilt. Hommik. Saadikud, õukondlased, ohvitserid. Oodatakse Tema Majesteedi Gustav III tulekut. Eraldi seisavad krahv Horn ja krahv Ribbing kaaslastega, kes plaanitsevad vandenõu kuninga vastu. Saabub Gustav, tervitab ootajaid ja lubab täita rahva soove. Paaž Oscar ulatab kuningale homsele ballile kutsute nimekirja. Kuningas rõõmustab, nähes seal oma armastatu Amelia nime. Amelia abikaasa, krahv René Ankarström hoiatab kuninga ustavaima sõbrana teda kõikjal varitsevate vaenlaste eest, kuid Gustav ei taha sellest midagi kuulda.

Saabub Ülemkohtunik. Kohus on mõistnud surma ennustaja Ulrika. Oscar kaitseb teda, sest rahvale meeldib targa nõia kunst. Gustav otsustab oma silmaga vaadata ennustajat ja käsib kõigil veel täna koguneda maskeeritult Ulrika koopa juurde.

René hoiatab teda taas, pidades sellist sammu väga ohtlikuks. Vandenõulased rõõmustavad — ehk on nõia juures sobiv moment oma kavatsuste täideviimiseks.

2. pilt. Nõia koobas. Ulrika kutsub ekstaasis appi deemoneid. Sise- neb kaluriks riietunud Gustav, kuid ei leia kedagi omadest. Rahvasum- mast tuleb tõugeldes meremees Silvano ja laseb Ulrikal tule- vikku ennustada. Nõid kuulutab talle ametikõrgendust ja raha. Kuningale meeldib see julge madrus ja viskab talle rahakukru koos paberiga aukraadi andmise kohta. Rahvas ja Silvano loevad seda nõia teeneks. Saabub Amelia, et küsida Ulrikalt vahendit keelatud armastuse vastu. Nõid käsib kõigil lahkuda, aga Gustav peidab end, sest tahab teada, mis vaevab Ameliat. Ulrika väidab, et ainus rohi on kesköötunnil oma käega võllamäelt murtud taim. Gustav otsustab armastatule sinna järgneda, et kaitsta teda ohtude eest.

Saabub kuninga saatjaskond, nende hulgas ka vandenõulased Horn ja Ribbing. Ulrikal palutakse kuulutada tulevikku. Kalurina esi- nev kuningas tundub nõiale liialt kiitlev ja ta hoiatab kalurit. Ulrika ennustab talle surma, ent mitte lahingus, vaid sõbra käe läbi: mörvar on see, kes talle esimesena kätt annab. Gustav peab seda naljaks.

Kõiki haarab õudustunne. Eriti hirmunud on vandenõulased, kes arvavad, et Ulrika teab nende salanõu.

Tuleb René. Kuningas ulatab talle rõõmsalt käe, olles kindel, et parim sõber ei saa olla mörvar.

Rahvas ülistab kuningat, tema headust ja õilsust ning Gustav tunneb ennast väljaspool igasugust hädaohtu.

3. pilt. Hukkamispaik keskööl. Amelia on tulnud otsima võlu- taime, et saada jõudu vabaneda ohtlikust armastusest. Talle on järgnenud Gustav, kes palub, et Amelia kinnitaks oma armastust. Tuleb René ja hoiatab kuningat lähenevate vandenõulaste eest. Gustav soostub lahkuma, kuid laseb René'l vandega kinnitada, et saadab looritatud daami kõnetamata linnani.

Ilmuvad vandenõulased. Nad on pettunud, et kuningas pääses ja kohtavad Gustavi asemel seal René'd, nad tahavad näha, kes on see salapärane daam. Tekib sõnelus, René haarab mõõga. Amelia astub vahele ja paljastab oma incognito. Vandenõulaste irooniline naer ja teadmine, et tema au on määratud, ajab René raevu. Ta kutsub Horni ja Ribbingu varahommikuks enda juurde.

III vaatus

4. pilt. René kabinet. René süüdistab Ameliat truudusemurdmises ja nõuab ta surma. Amelia nõrkeb ja palub veel viimset korda näha oma poega. René viha pöördub kuninga vastu ja muutub vih- kamiseks.

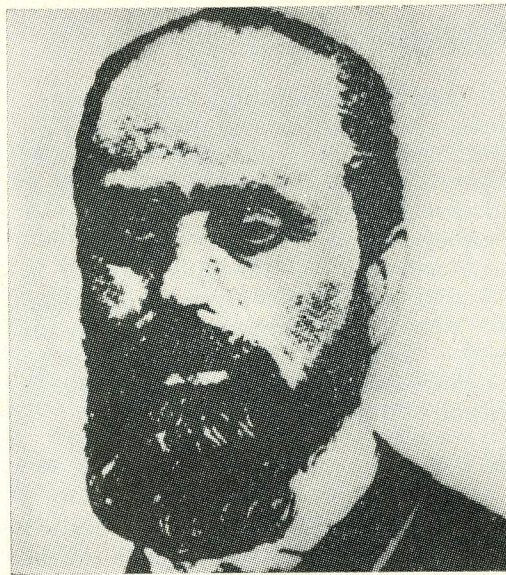
Ta teatab vandenõulastele, et ühineb nendega, sest tahab Gusta- vile kätte maksta. Ent kes saab õiguse kuningat tappa? René sun- nib Ameliat tõmbama loosi ja väljavalituks osutub René ise.

Saabub Oscar ja annab üle kuninga kutse maskiballile. Vandenõu- lased leiavad, et see on parim võimalus oma kavatsuste elluvi- miseks. Amelia on aga taibanud nende plaani ja otsustab Gustavit hoiatada.

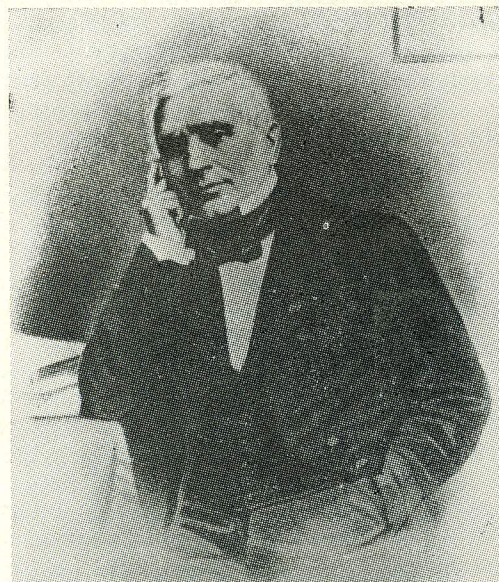
5. pilt. Tuba kuningalossis. Gustav on ränkade heitlustega otsus- tanud loobuda Ameliast ja kirjutab korralduse saata ta koos René- ga nende sünnimaale.

Tuleb Oscar, kes annab üle kirja tundmatult daamilt. Selles hoi- atatakse kuningat ähvardava atentaadi eest ja palutakse mitte tulla ballile. Gustav ei taha näida arana ja pealegi on see ainus võima- lus näha veel kord Ameliat.

6. pilt. Ball. René püüab saada Oscarilt teada, millises kostüümis saabub ballile kuningas. Paaž keeldub ütlema, ent René meelitab pettusega saladuse välja. Ilmuvad Amelia ja Gustav. Amelia püüab veelgi veenda kuningat ballilt lahkuma. Gustav teatab talle oma otsusest, et nad peavad lahku jääma ja jätab armastatuga hüvasti. Samas tuleb René ja tulistab Gustavit. Mörvar tabatakse. Surres tõestab Gustav kõigile Amelia süütuse, andestab mörvarile ning jätab hüvasti oma maa ja rahvaga.

Gravüür, Verdi Uurimisinstituut, Parma.

Joonistus Nadari foto järgi.
Viollet' kollektsioon, Pariis.

LIBRETIST ANTONIO SOMMA

sündis 1809. aastal Udines. Suurema osa oma elust veetis Venetias, kus ka suri 1864. aastal. Ta kuulus Verdile tuttavasse kunsti- ja patriootilisse ringkonda. Somma kirjutas Verdile libreto ooperi «Kuningas Lear» tarbeks. «Maskiballi» libreto kirjutas soovis Somma jääda anonüümseks, kuna tal oli olnud ametimeestega pahandusi patriootiliste ideede pärast ja ta kartis tsensuuriga uusi ebameeldivusi. Nii ilmuski esimene noot, kus libretistina oli märgitud NN.

PRANTSUSE DRAMATURG EUGÈNE SCRIBE

sündis 1791. aastal Pariisis, kus veetis ka kogu elu ja suri 1861. aastal. Õppis juurat, ent esimese lavapedu järel pühendus kirjanudusele. Kirjutas 400 lavateost, tehniliselt perfektsid, ent sisuliselt võrdlemisi banaalseid komöödiad, laulumänge, ajaloolisi draamasid. Oli tuntud kui suurepärane libretist. Verdi ooperitest on ta koos Charles Duveyrier'ga loonud libreto «Sitsiilia verepulmale» ja tema töö Daniel Auberi ooperi jaoks sai aluseks «Maskiballi» libretole.

Титульный лист первоиздания партитуры и рукопись либретто.

Ricordi kirjastuse poolt väljaantud «Maskiballi» partituuri tiitelleht.

Partituur säilitatakse Briti Raamatukogus Londonis. Tiitellehel kujutatud kostüümid pärinevad Napoli teatris esietekandele kavandatud lavakujundusest, mis aga jäi teostamata (vt. lk. 10).

«Maskiballi» libreto käsikiri.

Näha on paralleeltekst Antonio Somma «Una Vendetta in Domino» (Kättemaks dominos) ja Napoli San Carlo teatri juhtkonna poolt soovitatud versioon «Adelia degli Adimari» (Adelia Adimari kohta) koos Verdi märkustega.

